

Ehdotus A 1972/UHN
Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Mietintö jäsen ehdotuksesta, joka koskee jäteveden maastavientiä Pohjoismaissa

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se ottaa käyttöön mekanismit, joilla valvotaan vaarallisten jätteiden maastavientiä mukaan lukien jätevedet ja niiden käsittely vastaanottajamaissa, jotta voidaan varmistaa jätteiden käsittely ympäristön kannalta vastuullisesti.

että se selvittää mahdollisuuksia käynnistää yhteispohjoismaisia toimia tai ohjelmia, joilla pystytään paremmin valvomaan ja kontrolloimaan vaarallisten jätteiden ja jäteveden maastavientiä.

että se varaa resursseja tutkimukseen ja kehitykseen, jotta voidaan tutkia innovatiivista teknologiaa ja kestäviä menetelmiä vaarallisten jätteiden käsittelemiseksi ja kemikaaleja sisältävän jätteen huoltamiseksi ympäristön kannalta minimaalisin vaikutuksin.

Lisäksi Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne harkitsevat mahdollisuutta ottaa käyttöön Baselin yleissopimuksen vaatimusten lisäksi tiukempia kansallisia sääntöjä vaarallisten jätteiden maastaviennille ympäristön ja kansanterveyden suojelemiseksi.

että ne edistävät ja koordinoivat vaarallisten jätteiden ja jäteveden maastavientiä koskevia parhaita käytäntöjä sekä pyrkivät yhdessä parantamaan ympäristönsuojelua maiden rajojen yli.

että ne priorisoivat meriekosysteemien suojelua parantamalla sääntelyä ja valvontaa, joka koskee vaarallisia jätteitä sekä kemikaaleja sisältävää jätevettä vastaanottavia laitoksia kuten tanskalaista teollisuusjäteyritystä RGS Nordicia.

Taustaa

Baselin yleissopimus on kansainvälinen vuonna 1989 hyväksytty ympäristösopimus, jolla säädellään ja valvotaan maanrajan ylittäviä vaarallisten jätteiden siirtoja. Yleissopimuksen tarkoituksena oli suojella ihmisten terveyttä ja ympäristöä estämällä vaarallisten jätteiden laitton dumpaaminen tai loppukäsittely toisessa maassa. Baselin

yleissopimuksessa tärkeää on juuri vaarallisten jätteiden, mukaan lukien jäteveden, maastaviennin sääntely.

Jätevesi on merkittävä vaarallisten jätteiden lähde, joka voi aiheuttaa vakavaa saastumista, mikäli sitä ei käsitellä oikein. Baselin yleissopimus edellyttää, että vaarallisia jätteitä kuten jätevettä vievät maat täyttävät tietyt vaatimukset sen varmistamiseksi, että jätteitä käsitellään, säilytetään ja kuljetetaan turvallisesti. Niitä ovat vaatimus suostumusten hankkimisesta, vastaanottajamaan tiedottamisesta tulevasta lähetyksestä ja jätteiden käsittelystä ympäristöä suojelevalla tavalla.

Lisäksi Baselin yleissopimus kehottaa minimoimaan vaarallisten jätteiden tuottamista edistämällä kierrätystä ja ehkäisemällä jätteiden syntyä. Tämä on tärkeä osa yleissopimuksen tavoitetta suojella ympäristöä ja terveyttä.

Kaikki Pohjoismaat ovat liittyneet Baselin yleissopimukseen ja sitoutuneet noudattamaan sen määräyksiä, jotka koskevan vaarallisten jätteiden, mukaan lukien jäteveden, maastaviennin. Tämä tarkoittaa tiukkaa sääntelyä ja valvontajärjestelmiä, joilla varmistetaan, että vaaralliset jätteet eivät vahingoita ympäristöä tuontimaissa.

Mutta YK:n yleissopimuksista, luonnonsuojelulaista ja tiukennetuista EU:n päästövaatimuksista huolimatta Skælskørin eteläpuolella Stignæsissa sijaitseva puhdistuslaitos on vuosien ajan vastaanottanut ja päästänyt miljoonia litroja mm. Norjasta tuotua kemikaalipitoista jätevettä mereen Agersøn salmessa. Tämä kiistanalainen tapahtumankulku paljastaa haasteet, jotka liittyvät ympäristölle haitallisten öljyjätevesien käsittelyyn. Norjan ympäristöviranomaiset ovat taistelleet vuosikymmeniä öljyteollisuuden jätteiden kanssa. Samaan aikaan tanskalainen teollisuusjätteitä käsittelevä yritys RGS Nordic on valmis ottamaan vastaan jätevesiä maksua vastaan. Meriympäristölle aiheutuvat seuraukset vaativat kuitenkin välitöntä huomiota, ja tutkimukset osoittavat päästöjen ylittävän ympäristönormit. Huomattavat ylitykset koskevat haitallisia aineita, mukaan lukien PFOS, raskasmetallit kuten elohopea ja nikkeli, ja terveydelle haitalliset kemikaalit kuten barium ja terva. Huolestuttavista tuloksista huolimatta vuonna 2022 tehtiin luonnos uudeksi ympäristöluvaksi, jonka mukaan 17 yhteensä 24 ympäristölle haitallisesta RGS Nordicin käsittelemästä aineesta ylittää Tanskan ympäristöhallituksen raja-arvot ennen kuin ne johdetaan Agersøn salmeen.

Ympäristöministeriö huomauttaa omassa sisäisessä muistiossaan, että jos kunnat noudattavat Ympäristöhallituksen ohjetta, ne ovat todella vaarassa hyväksyä laittoman jätevesipäästön. Asiakirjat osoittavat myös, että Ympäristöhallitus on sallinut Norjan öljyteollisuudesta peräisin olevan ympäristölle vaarallisen veden tuonnin

oikeuskanslerin viraston useista varoituksista huolimatta. Voidaankin kysyä, noudattaako järjestely voimassa olevaa lakia.

Tässä yhteydessä on erittäin tärkeää, että Pohjoismaat kantavat vastuun roolistaan vaarallisten jätteiden ja jäteveden vientimaina ja tekevät tiivistä yhteistyötä varmistaakseen, että kansainvälisten ympäristösopimusten kuten Baselin yleissopimuksen noudattamista priorisoidaan ja ympäristönormeja kunnioitetaan. Pohjoismaiden keskinäinen yhteistyö on erittäin tärkeää, jotta näihin haasteisiin voidaan vastata tehokkaasti ja suojella yhteistä luontoamme ja ympäristöämme.

Valiokunnan näkemykset

Valiokunta panee huolestuneena merkille, että on tapauksia, joissa jätteen tuojat ja viejät kuljettavat jätevedtä ja muuta vaarallista jätettä maasta toiseen ympäristöturvallisuudesta piittaamatta ja varmistamatta, ettei ympäristölle vaarallisia aineita kulkeudu mereen. Jos mereen johdettavassa jätevedessä sallitaan raja-arvot ylittäviä pitoisuuksia ympäristölle vaarallisia aineita, seuraukset voivat olla haitallisia sekä eläimille että ihmisille. Kun ympäristölle vaaralliset aineet ovat kerran päätyneet mereen, niitä on äärimmäisen vaikeaa – ellei peräti mahdotonta – poistaa meriympäristöstä kokonaan.

Valiokunta viittaa aiemmin tekemäänsä jäsenehdotukseen uusiokäyttöstrategiasta (A 1758/hållbart). Se suosittelee muun muassa, *että jätettä saa toimittaa vain yrityksille, jotka voivat dokumentoida jätteen uusiokäytön tai ympäristön kannalta vastuullisen loppukäsittelyn ja että Pohjoismaiden ministerineuvosto perustaa pohjoismaisen tukijärjestelmän uusien uusiokäyttömenetelmien ja zero waste -ratkaisujen tutkimiseksi ja kehittämiseksi.*

Pohjoismaiden ministerineuvoston vastauksesta suositukseen 3/2020 ilmenee, että rajat ylittäviä jätekuljetuksia säädellään EY-asetuksessa (1013/2006), joka pohjautuu Baselin yleissopimukseen ja OECD:n jätteiden kuljetusta koskevaan sopimukseen. Jätteensiirtoasetuksen mukaan jätettä voi siirtää maasta toiseen vain, jos sitä käsitellään ympäristön kannalta hyväksyttävällä tavalla.

Valiokunnan mielestä on huolestuttavaa, ettei jätteen vienti ja käsittely kaikissa tapauksissa edelleenkään tapahdu ympäristöturvallisesti. Siksi se suosittelee Pohjoismaiden ministerineuvostolle ja Pohjoismaiden hallituksille, että ne ryhtyisivät erilaisiin toimiin. Valiokunta painottaa samalla, että tiukennuksista ei kuitenkaan saa syntyä uusia rajaesteitä maiden välille.

Tukholmassa 6. helmikuuta 2024

Tove Elise Madland (A)

Johan Andersson (S)

Malin Larsson (S)

Åsa Karlsson (S)

Ola Elvestuen (V)

Anna Falkenberg (Sb)

Emma Berginger (MP)

Krista Mikkonen (vihr.)

Heikki Autto (kok.)

Teitur Björn Einarsson (Sj.)

Mariane Paviasen (IA)

Lotta Johnsson Fornarve (L)

Anna-Lena Hedberg (SD)

Staffan Eklöf (SD)